Avram Iancu în documente germane inedite

Dr. ELA COSMA
Institutul de Istorie „George Barițiu"
Cluj-Napoca

Abstract

Avram Iancu in Unedited German Documents

The destiny and the deeds of Avram Iancu did not only mark the history of the Romanians, but also generated an echo that reverberates until today. He is undoubtedly the hero of the Romanians from Transylvania. Even from the glorious moment of the revolution and the national war, when he was only 24-25 years old, his image was one of a person who does not talk much, but acts.

The German material on Avram Iancu is enormous, about 80% of the documents dating back to the XIXth century, while the rest consists of more recent bibliography.

An example of - until now - unknown document comes from Târgu Mureș, from the DGAN Mureș, a report consisting of 99 pages and adressed to His Majesty, dating back to March 1850.

Keywords: *Avram Iancu, the Revolution of 1848, German sources, Transylvania, Târgu Mureș*

Receptarea lui Avram Iancu

Destinul şi faptele lui Avram Iancu nu doar că au marcat istoria românilor; ele au generat un ecou ce reverberează până în zilele noastre. Neîndoielnic, Avram Iancu este eroul absolut al românilor ardeleni.

În 2014, pe „*vremea cireşelor*," se împlinesc, rotunzi, 190 de ani de la naşterea sa; în 2012, au fost 140 de ani de la moartea sa. Metaforic vorbind, testamentul lui Avram Iancu rezonează, parcă la fel de neîmplinit, în sufletele noastre: „*Unicul dor al vieții mele fiind ca se-mi văd Națiunea mea fericită*." Un tânăr de abia 26 de ani dădea glas legământului final şi „*Ultimei sale*

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

dorinţe" pe 20 decembrie 1850;[1] până astăzi, duhul său tronează şi patronează naţia română.

Vreau să ridic o întrebare: Cum se face că un om, de asemenea statură gigantică, a cărui evocare rămâne de un veac şi jumătate în permanentă actualitate, nu are, până acum, o ediţie critică adevărată şi de sine-stătătoare?

Marii paşoptişti munteni, precum Nicolae Bălcescu, Ion Ghica, Cezar Bolliac, şi moldoveni, între care Mihail Kogălniceanu şi Costache Negruzzi, au pe bună dreptate ***Operele complete*** publicate în volume postume.[2] Dintre marii paşoptişti români ardeleni, ***George Barițiu şi contemporanii săi*** sunt ilustraţi plenar în cele 10 tomuri de corespondenţă apărute deja sub egida Institutului de Istorie al Academiei Române din Cluj-Napoca, ce poartă tocmai numele părintelui presei româneşti din Transilvania, serie ce

---

[1] „*Ultima mea dorință*

Unicul dor al vieții mele fiind ca se-mi văd Națiunea mea fericită, pentru care după puteri am și lucrat până acuma, durere fără mult succes -, ba togma acuma cu întristare văd că speranțele mele și jertfa adusă să prefac în nimic.

Nu știu câte zile mai pot avè, un fel de presimțire îmi pare că mi-ar spune că viitorul este nesigur; voiesc dară și hotărât dispun ca după moartea mea toată averea mea mișcătoare și nemișcătoare să treacă în folosul națiunei, pentru ajutor la înființarea unei academii de drepturi, tare crezând că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunei mele.

Câmpeni, 20 decembrie 1850.

Avram Iancu m.pr.

Adv. și Em. Prefect"

[2] Nicolae Bălcescu, ***Opere complete***, studiu introductiv, prefaţă şi indici de Stelian Semedrescu şi Lucian Predescu, vol. I-II, Cugetarea Georgescu-Delafras, Bucureşti, 1940-1944; idem, *Opere*, ediţie critică de G. Zane şi Elena Zane, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1964-1986. Cezar Bolliac, ***Opere***, Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1956. Ion Ghica, ***Opere***, ediţie de I. Roman, Editura Minerva, Bucureşti, 1985. Ion Heliade-Rădulescu, ***Opere***, ediţie de D. Popovici, Fundaţiile Regale, Bucureşti, 1939-1943. Mihail Kogălniceanu, ***Opere***, vol. I-IV, ediţie de Dan Simonescu, Bucureşti, 1974-1977. Costache Negruzzi, ***Opere complete***, Editura Minerva, Bucureşti, 1905-1912; idem, ***Pagini alese***, antologie, prefaţă, cronologie şi bibliografie de C. Ciuchindel, Editura Albatros, Bucureşti, 1976.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

va fi reluată de anul viitor.[3] Alexandru Papiu-Ilarian, cu a sa ***Istorie a românilor din Dacia Superioară***,[4] a fost reeditat recent, graţie unor minunate iniţiative tîrgumureşene.[5] Încă nu s-a făcut nimic în legătură cu

[3] ***George Bariţ şi contemporanii săi***, vol. 1: ***Corespondenţa primită de la Aron Florian, August Treboniu Laurian şi Ioan Maiorescu***, editori Ştefan Pascu, Ioan Pervain, Ioan Chindriş, Editura Minerva, Bucureşti, 1973; vol. 2: ***Corespondenţa primită de la Pavel Vasici, Alexandru Roman şi Atanasie Şandor***, editori Ştefan Pascu, Ioan Pervain, Ioan Chindriş, Editura Minerva, Bucureşti, 1975; vol. 3: ***Corespondenţa primită de la Nicolae Maniu, Grigore Mihali, Ioan Fekete-Negruţiu***, editori Ştefan Pascu, Ioan Pervain, Ioan Chindriş, Editura Minerva, Bucureşti, 1976; vol. 4: ***Corespondenţa primită de la Constantin*** Papfalvi, Simion Mihali-Mihalescu, Timotei Cipariu şi Alexandru Sterca-Şuluţiu, editori Ştefan Pascu, Ioan Pervain, Ioan Chindriş, Editura Minerva, Bucureşti, 1978; vol. 5: ***Corespondenţa primită de la Vasile Pop, Iosif Hodoş, Dimitrie Moldovan***, editori Ştefan Pascu, Ioan Chindriş, Gelu Neamţu, Editura Minerva, Bucureşti, 1981; vol. 6: ***Corespondenţa primită de la Iordache Mălinescu, Nicolae Nifon Bălăşescu, Gavril Munteanu şi Ştefan Moldovan***, editori Ştefan Pascu, Ioan Chindriş, Ioan Gabor, Editura Minerva, Bucureşti, 1983; vol. 7: ***Corespondenţa trimisă***, editori Ştefan Pascu, Ioan Chindriş, Ioan Gabor, Editura Minerva, Bucureşti, 1985; vol. 8: ***Corespondenţă de familie***, editori Ştefan Pascu, Iosif Pervain, Ioan Chindriş, Gheorghe Asanache, Editura Minerva, Bucureşti, 1987; vol. 9: ***Corespondenţă primită de la Andrei Mureşanu, Constantin Alpini, Ladislau Baziliu Popp, Iacob Bologa, Visarion Roman***, editori Ştefan Pascu, Ion Buza, Editura Minerva, Bucureşti, 1993; vol. 10: ***Corespondenţă trimisă***, editori Simion Retegan ş.a., Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003.

[4] Papiu-Ilarian, Alexandru, ***Istori'a Romaniloru din Daci'a Superiore****,* tomul I, ***Istori'a Romaniloru din Daci'a Superiore pen' in a. 1848. Esclusivu****,* cu literele lui C. Gerold si Fiiu, Viena, 1851; tomul II, ***Evenimentele Romaniloru la a. 1848 pène la adunarea din 15./3. Maiu inclusive***, cu literele lui C. Gerold si Fiiu, Viena, 1852.

[5] Reeditare: Alexandru Papiu-Ilarian, ***Istoria românilor din Dacia Superioară***, vol. I, ***Istoria românilor din Dacia Superioară până în anul 1848 exclusiv****,* ediţie îngrijită, prefaţă, bibliografii, glosar şi notă asupra ediţiei de Serafim Duicu, cu un cuvânt înainte de Ştefan Pascu, Casa de Editură „Mureş", Tîrgu

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

celelalte scrieri ale lui Papiu-Ilarian, şi în cazul cărora ar fi extrem de necesară o ediţie critică! Abia de câţiva ani încoace, a renăscut din cenuşă, precum pasărea Phoenix, figura charismatică a episcopului şi mitropolitului Andrei Şaguna, în mod fericit recuperată de istoriografia noastră datorită efortului independent, dar cumulat al istoriografilor laici şi clerici de la Cluj, Sibiu, Braşov.[6]

Necesitatea unei ediţii critice dedicate lui Avram Iancu

Aşadar, ce s-a întâmplat cu moştenirea lui Avram Iancu, exprimată în acte, scrieri, documente, scrisori?

Încă din perioada de glorie a revoluţiei şi războiului naţional, pe când avea abia 24-25 de ani, s-a conturat imaginea unui Iancu ce tace şi face. Descris ca fiind mai degrabă concis, uneori eliptic, totuşi vorbele sale au circulat ca maxime sau sentinţe, toate având tăişul ascuţit: „*Nu cu argumente filosofice şi umanitare veţi convinge pe aceşti tirani, ci cu lancea ca Horea*." Sau: „*Între noi are să hotărască numai sabia!*"[7] Fiind apreciat, dar şi temut prin prisma

Mureş, 1996. Idem, ***Istoria românilor din Dacia Superioară***, Schiţa tomului III, publicată cu o introducere şi cu note de Ştefan Pascu, Tiparul Institutului de Arte Grafice „Dacia Traiană", Sibiu, 1943; idem, ***Istoria românilor din Dacia Superioară***, vol. III, reeditare, Editura şi Tipografia Ansid, Tîrgu Mureş, 2007.

[6] Andrei Şaguna, ***Corespondenţă,*** ediţie, studiu introductiv şi note de Nicolae Bocşan, Gabriel-Viorel Gârdan, Ioan-Vasile Leb, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, vol. I/1 (2005), I/2 (2007), II (2008), III (2009). (Î.P.S. dr. Laurenţiu Streza, arhiepiscop al Sibiului şi mitropolit al Ardealului,) pr. prof. dr. Vasile Oltean, ***Mitropolitul Andrei Şaguna în documentele din Şcheii Braşovului***, vol. I-IV, Editura Andreiană, Sibiu, 2008.

[7] Această expresie, „*daß unter uns nur das Schwert zu entscheiden habe*" (*că între noi va hotărî numai sabia*), este folosită în două rânduri de însuşi prefectul Avram Iancu, atunci când respinge ferm perfidele propuneri de pace ale lui Hatvany şi Kemény, în primăvara şi vara lui 1849. Vezi raportul lui Avram Iancu către împărat, din noiembrie 1849, în ***Die Romanen der oesterreichischen Monarchie*** [*Românii Monarhiei Austriece*], 2. Heft, Druck von Carl Gerold & Sohn, Wien, 1850, tradus de

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

faptelor sale de vitejie şi de arme, prin curajul acţiunilor sale, în epocă s-a considerat că cele dintâi exclud atât răgazul de a aşterne cuvintele pe hârtie, cât şi uşurinţa mânuirii condeiului.

Ba s-a mers şi mai departe! Un înalt ofiţer austriac, la 1851 însărcinat cu investigarea acţiunilor lui Iancu, îi raporta guvernatorului Transilvaniei că el „*nu prea este văzut stând mult la masă*" (*so sieht man ihn wenig am Tische sitzen*) pentru a-şi scrie corespondenţa, ofiţerul considerând, maliţios şi arogant, că, de altfel, acest lucru ar fi inutil, de vreme ce Iancu aparţinea unei naţiuni cu prea puţini cunoscători de carte.[8]

Acest clişeu s-a perpetuat, căutând a se desluşi în faptele Ianculuí misterul unui destin de excepţie, neglijându-se în schimb mărturiile scrise lăsate de el.

Care au fost nu puţine. Fragmente, crâmpeie, piese disparate au văzut lumina tiparului, de-a lungul timpului, însoţind adesea articole publicate într-o pleiadă vastă de reviste culturale, ştiinţifice, istorice. Primele monografii ale lui Avram Iancu sunt realizate în 1924 de Ion Lupaş, respectiv N. Buta, apoi în 1934 de Silviu Dragomir.[9] Istoricul menţionat la urmă a parcurs sute

---

Virgil Popescu-Râmniceanu, în ***Luptele românilor din Ardeal 1848-1849***, Bucureşti, Editura Librăriei Stănciulescu, 1919, p. 78-134.

[8] Alba Iulia, 4 aprilie 1851, comandantul districtului militar de la Alba Iulia, maiorul Imbrisevic, către prezidiul Guberniului civil şi militar al Transilvaniei, limba germană. Document reprodus de Alexander Randa, ***Der König der Berge***, Freiburg im Breisgau, 1971/1972, anexa documentară, doc. 39, p. 154: „*Was die Correspondenzen des Janku betrifft, so sieht man ihn wenig am Tische sitzen, er bewegt sich mehr nach Abrud-Banya, und wie zu vermuthen steht, dürften die Verbindungen mehr durch mündliche Mittheilungen unterhalten werden, da diese in der romänischen Nation, die so wenig schriftkundige Individuen zählt, genügen*." (*În ceea ce priveşte corespondenţa lui Iancu, nu prea este văzut stând mult la masă, ci mai mult se mişcă spre Abrud şi, cum se poate presupune, legăturile se menţin mai mult prin comunicări verbale, fiindcă acestea sunt suficiente în naţiunea română, ce numără atât de puţini indivizi care ştiu să scrie*).

[9] Ioan Lupaş, ***Avram Iancu***, Bucureşti, 1934. N. Buta, ***Avram Iancu şi epoca sa***, Cluj, 1924. Silviu Dragomir, ***Avram Iancu***, Bucureşti, 1934, apoi a doua ediţie, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1965.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

de documente româneşti, nemţeşti şi ungureşti, pe care le-a inclus în lucrarea dedicată Ianculuí, adesea fără a face trimiteri exacte la materialul arhivistic cercetat. Piatra de temelie în studierea ştiinţifică a revoluţiei paşoptiste româneşti din Ardeal, cu redarea precisă a surselor, a fost aşezată de acelaşi Silviu Dragomir în volumele sale de ***Studii şi documente***, apărute în 1944 în timpul refugiului istoricului la Sibiu şi în 1946 după reîntoarcerea sa la Cluj.[10] Istoricii care i-au succedat lui Silviu Dragomir au adăugat multe cărămizi la edificiul conturat de acesta, urmând alte mici monografii şi volume biografice despre eroul Munţilor Apuseni.[11] Binevenite abordări datorate lui Romulus Felea şi Florian Dudaş ni-l prezintă pe Avram Iancu în tradiţia şi folclorul moţilor.[12] Nu s-a făcut însă nici o tentativă, cât de cât exhaustivă, de sistematizare a întregii baze documentare edite şi inedite.

O posibilă explicaţie a lipsei majore a unei ediţii critice referitoare la Avram Iancu este, de fapt, sentimentul descumpănitor atunci când te apleci asupra personalităţii uriaşe a eroului. Constaţi că stereotipul negativ, amintit mai sus, cu care porneşti la drum, este total necorespunzător realităţii. Te aştepţi ca Iancu să fi scris puţin, dar el a scris foarte mult. Mai constaţi că epistolarul din anii revoluţiei a fost inimaginabil de bogat. Te copleşeşte prin

---

[10] Silviu Dragomir, ***Studii şi documente privitoare la Revoluţia Românilor din Transilvania în anii 1848-1849***, vol. I, Tipografia „Cartea Românească", Cluj-Sibiu, 1944; vol. II (1944); vol. III (1946); vol. V (1946).

[11] Horia Ursu, ***Avram Iancu,*** Bucureşti, 1966; Marin Mihalache, ***Avram Iancu,*** Editura Militară, Bucureşti, 1968; Ştefan Pascu, ***Avram Iancu,*** Bucureşti, 1972; Valentin Borda, Viorica Duda, Traian Rus, ***Avram Iancu şi prefecţii săi,*** Tîrgu Mureş, 1997. Cea mai recentă contribuţie îi aparţine lui Gelu Neamţu, ***Avram Iancu - mit, realitate, simbol***, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2012. Menţionăm şi unica ediţie ***Avram Iancu. Scrisori***, prefaţă de Liviu Maior, Editura Dacia, Cluj, 1972.

[12] Florian Dudaş, ***Avram Iancu în tradiţia moţilor***, Timişoara, 1988; Romulus Felea, ***Avram Iancu în folclorul moţilor - 130 de ani de la moartea marelui erou,*** ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, publicată de Ioan Felea şi Virgiliu Florea, cu o prefaţă de Camil Mureşanu, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2002.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

amploare şi densitate activitatea lui memorialistică şi petiţionară de la finele lui 1849 până în 1852, adresată, cât mai eficient cu putinţă şi în limba germană, nemijlocit capului Statului Habsburgic. Realizezi că cele trei limbi ale Ardealului (română, maghiară, germană) şi latina, pe care Iancu le cunoştea şi le stăpânea,[13] au devenit şi ele arme în lupta de susţinere a drepturilor românilor ardeleni, în general, şi ale moţilor, în particular. Deşi acuitatea gândirii strategice şi tactice nu surprinde atunci când vine vorba despre un mare comandant de oaste, nimeni nu s-a grăbit s-o analizeze temeinic din punct de vedere militar. În ce priveşte gândirea juridică a lui Avram Iancu, nu teoretică, ci eminamente practică, aşa cum se desprinde din scrierile sale, aceasta nu a fost relevată defel de istorici. Era tot o luptă aceea, de care Iancu era conştient, „*tare crezând că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile naţiunei mele*."

Avram Iancu în sursele germane

În cele de mai sus, am atins câteva probleme legate de *receptarea lui Avram Iancu* şi am căutat să argumentez *necesitatea unei ediţii critice* dedicate lui.

Revenind la titlul generos al comunicării mele, ***Avram Iancu în documente inedite germane*** face parte dintr-un proiect de suflet care mă preocupă de un timp încoace. Materialul este imens. Sursele de limbă germană referitoare la Avram Iancu ori purtând semnătura lui sunt în proporţie de 90% documente istorice de secol XIX, iar... restul îl constituie bibliografia mai recentă despre Crăişorul Munţilor, ***König der Berge***, cum

[13] Oradea, 7 februarie 1850, comandantul districtului militar de la Oradea, general-maior Braunhof, către generalul de artilerie baron Julius von Haynau, limba germană. Document reprodus de Alexander Randa, ***Der König der Berge***, Freiburg im Breisgau, 1971/1972, anexa documentară, doc. 31, p. 122: „*Er ist ein sanft scheinender junger Mann, der gut ungarisch, ziemlich lateinisch, aber schwer deutsch spricht. Er sprach mit Enthusiasmus von Sr. Majestät dem Kaiser, der ganzen kais. Dynastie und von der höchsten Verehrung für Euer Excellenz.*" (*El este un tânăr cu aspect blând, care vorbeşte bine ungureşte, binişor latineşte, dar greu nemţeşte. A vorbit cu mult entuziasm despre maiestatea sa împăratul, despre întreaga dinastie imperială şi despre veneraţia sa faţă de excelenţa voastră*).

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

se intitulează, de pildă, cartea lui Alexander Randa, conținând o solidă anexă documentară.[14]

Cantitativ, majoritatea materialului arhivistic german provine din fosta capitală a Imperiului Habsburgic, din Arhiva de Război (Kriegsarchiv), dar şi din Arhiva Casei, Curții şi Statului (Haus-, Hof- und Staatsarchiv), din cadrul Arhivelor Austriece de Stat (Österreichisches Staatsarchiv) de la Viena. Acest material este încă în mare parte inedit, şi într-o oarecare măsură edit, dar în general neprelucrat şi, cu excepția raportului prefectului Iancu către împărat din versiunea lui Virgil Popescu-Râmniceanu, netradus în limba română.

Este vorba despre: a) *documente emise sau primite de Avram Iancu de la forurile oficiale austriece*; b) *corespondență de la şi către Avram Iancu*; c) *rapoartele lui Avram Iancu către împăratul Franz Joseph*; d) *memoriile lui Avram Iancu către monarh*; e) *referiri nemijlocite ale preaînaltelor foruri c.c. la activitatea şi rolul jucat de Avram Iancu*; f) *portrete, medalioane biografice, caracterizări făcute lui Avram Iancu de autori saşi şi austrieci*.

Aceste surse vor fi detaliate, foarte tehnic, într-un studiu de amploare vizând prezența lui Avram Iancu în sursele de limbă germană, studiul având la bază editarea critică de documente, efectuată conform regulilor[15]

---

[14] Alexander Randa, ***Der König der Berge. Zum 100. Todesjahr Avram Iancus und der 125. Jahrestag des Sturmjahres 1848*** [*Regele munților. 100 de ani de la moartea lui Avram Iancu şi 125 de ani de la anul revoluționar 1848*], Freiburg im Breisgau, 1971/1972.

[15] Am descris regulile de prelucrare şi editare a documentelor istorice, aşa cum sunt ele în uz la Institutul clujean al Academiei Române, în „*Notă asupra ediției*" din ***Armatele imperiale austro-ruse şi românii la 1848-1849. Documente militare****,* vol. I. ***Descrieri generale şi militare*** / ***The Imperial Austro-Russian Armies and the Romanians. Military Documents****,* vol. I ***General and Military Descriptions****,* ediție critică coordonată de Ela Cosma, volum întocmit de: Ela Cosma (doc. germane), Daniela Deteşan (doc. franceze şi românești), Angela Stîcalin-Colin şi Tatiana Onilov (doc. rusești), traduceri în engleză de Horia Cosma, Editura Argonaut - Cluj-Napoca (România), Symphologic Publishing - Gatineau (Canada), 2012, p. 14-16.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

practicate îndeobşte de Institutul de Istorie „George Barițiu" din Cluj şi aplicate la colecţia de ***Documente privind revoluţia de la 1848 în Ţările Române. C. Transilvania***.

Un raport necunoscut păstrat la Tîrgu Mureş

Aici voi ilustra printr-un singur exemplu. Un document necunoscut şi nesemnalat până acum provine chiar din Tîrgu Mureş şi se află la Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Mureş.[16] Colegul meu, Varga Attila, a depistat şi fotocopiat acest document, pe care l-am prelucrat prin transcriere şi traducere.

Este un raport de 99 de file, adresat maiestăţii sale împăratul austriac, dat la Viena în 4 martie 1850 şi semnat *manu propria* „*Abraham Iancu, Advocat*."

Raportul se intitulează ***Allerunterthänigster Bericht treugehorsamsten gew. Romanen Laegions-Praefecten Abraham Iancu über seine Leistungen während des Krieges von 1848-1849*** (*Preasupus raport al credinciosului fost prefect de legiune română Abraham Iancu, despre realizările sale în timpul războiului de la 1848-1849*).

Cum se poate bănui, corpul acestui document îl alcătuieşte raportul lui Avram Iancu, cunoscut din traducerea mai veche a lui Virgil Popescu-Râmniceanu şi redat, alături de rapoartele altor doi prefecţi români, Simion Balint şi Axente Sever, în ***Luptele românilor din Ardeal 1848-1849***.[17] Mergând la sursa prelucrată de Virgil Popescu-Râmniceanu, anume ***Die Romanen der oesterreichischen Monarchie***,[18] culegere de documente

[16] Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Mureş din Tîrgu Mureş, Biblioteca, ***Manuscrise*** nr. ***Mss. 227/978***, 99 file. Fotocopii realizate de c.ş. III dr. Varga Attila (2011).

[17] ***Raportul prefectului Avram Iancu***, în Virgil Popescu-Râmniceanu, ***Luptele românilor din Ardeal 1848-1849,*** Bucureşti, Editura Librăriei Stănciulescu, 1919, p. 78-134.

[18] ***Bericht des romanischen Legionspräfecten Avr. Iancu über die Leistungen des unter seinem Commando gewesenen romanischen Landsturmes, während des Bürgerkrieges in Siebenbürgen, in den Jahren***

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

publicată la Viena în 1850, o comparaţie sumară a variantelor relevă diferenţe semnificative.

Nu numai titlul, ci şi textul raportului editat şi prezentat publicului imediat după încheierea revoluţiei sunt prescurtate faţă de raportul manuscris al cărui destinatar era însuşi împăratul. Sau, mai degrabă invers, varianta inițială a raportului publicat a fost completată şi augmentată în raportul prezentat monarhului.

Datarea susţine această ipoteză, căci forma scurtă a raportului din ***Die Romanen der oesterreichischen Monarchie***, respectiv din traducerea lui Virgil Popescu-Râmniceanu, este datată, fără loc, în noiembrie 1849 (pe atunci Iancu se afla în Munţii Apuseni), iar forma lungă a manuscrisului păstrat în copie la Tîrgu Mureş poartă locul şi data semnării: *Viena, 4 martie 1850*, când Iancu, plecat de acasă din februarie 1850,[19] se pregătea pentru prima audienţă la împărat.

În ultimele 5 file ale manuscrisului, Avram Iancu completează numele, biografia, faptele şi meritele tribunilor din prefectura sa: Mihail Andreica, Nicolae Corcheş, Vasile Fodor, Clemente Aiudeanu, Ioan Gomboş, ale centurionilor: Andrei Roşu, împreună cu maica sa, Pelaghia Roşu, apoi Matei Georgiu, Neagu Gavrilă, Todea Georgiu, Dimitrie Coroiu, Onea Ştefan, Clemente Bărluţiu, Sirţ Gavrilă, Simion Caru, invalidul Pfeifer; îi caracterizează şi pe prefecţii altor legiuni: Nicolae Vlăduţiu, Vasile Macariu Moldovan, Ioan Buteanu (cu excepţia prefecţilor Axente Sever şi Simion Balint, a căror contribuţie fusese surprinsă în raport), pe tribunii Simion Groza, Iacob Olteanu, Vasile Rusu, Nicolae Faur, Avirone Teleki, pe centurionul Iambor. Aprecierile autorului raportului către împărat adaugă elemente noi în portretele conducătorilor militari români, o parte dintre aceştia fiind menţionaţi prin acţiunile lor desfăşurate în timpul războiului.

1848-1849 [*Raportul prefectului român de legiune Avram Iancu despre realizările Landsturm-ului românesc, ce s-a aflat sub comanda sa, în timpul războiului civil din Transilvania, în anii 1848-1849*], în ***Die Romanen der oesterreichischen Monarchie*** [*Românii Monarhiei Austriece*], 2. Heft, Druck von Carl Gerold & Sohn, Wien, 1850, p. 3-68.

[19] Silviu Dragomir, ***Avram Iancu,*** ediţia a doua, 1965, p. 255.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

Faptul că, în paginile finale, Avram Iancu nu reia datele furnizate deja în corpul raportului, ci oferă alte informaţii relevante referitoare la comandanţii aflaţi în subordinea sa este încă o dovadă ce atestă completarea succesivă, din amintire, a acestor adevărate memorii de război.

Nu în ultimul rând, Iancu evidenţiază sacrificiul „*acelor familii românești fără de număr, care pentru credința și apartenența lor nestrămutată față de dinastie, datorită mâniei dușmanului barbar, și-au pierdut irecuperabil toate bunurile pământești*" (*jener romanischen Familien, die wegen ihrer unwedelbaren Treue und Anhänglichkeit an die Dynastie durch die Wuth eines barbarischen Feindes alle ihre irdischen Güter unwiederbringlich verloren haben*).[20]

Primul şi ultimul gând al lui Avram Iancu, resortul care-l mână cu jalba în proţap în capitala imperială, nu este altul decât jertfa fraţilor săi români. Acest altruism suprem i-a pus arma în mâini şi l-a condus în fruntea luptei purtate cu nădejde în Dumnezeu, împărat şi naţia română; acelaşi altruism l-a făcut să refuze decoraţia imperială personală, cerând-o pentru cei mulţi ai săi. S-a identificat cu neamul său, încât şi-a însuşit într-atât neîmplinirile, nerecunoaşterea şi defăimarea românilor, până ce durerea l-a înnegurat cu totul. Dar dragostea sa profundă faţă de naţie i s-a întors înzecit şi însutit, prin evlavia aproape religioasă cu care generaţii după generaţii de români ardeleni fără întrerupere îi păstrează vii numele şi memoria.

Anexă

Viena, 4 martie 1850. Raportul fostului prefect de legiune Avram Iancu către împărat, despre realizările sale în timpul războiului din 1848-1849, limba germană. Direcţia Judeţeană Mureş a Arhivelor Naţionale din Tîrgu Mureş, Biblioteca, Manuscrise nr. Mss. 227/978, 99 file. Fotocopii realizate de Varga Attila (2011).

[20] DJAN Mureş din Tîrgu Mureş, Biblioteca, ***Manuscrise*** nr. ***Mss. 227/978***, penultima filă.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

No. 1550 / 14.9.1850

Sr. K.K. Majestät Franz Joseph dem Ersten

Allerunterthänigster Bericht treugehorsamsten gew. Romanen Laegions-Praefecten Abraham Iancu über seine Leistungen während des Krieges von 1848-1849

Bericht

[... ... ...]

Diese sind die merkwürdigeren Thaten des unter meiner Anführung gestandenen Landsturmes. Mögen sie zur Befestigung des Thrones und der Gesammt-Monarchie, so wie zur Begründung eines dauernhaften Friedens zwischen den verschiedenen Nationalitäten des Reiches gereichen; mögen sie aber auch in die Wagschaale, wo das Schicksal der noch immer mißkannten romanischen Nation entschieden wird, ein Gewicht wiegen. Der Romane liebt schwärmerisch seinen Kaiser und ist bereit sich für Ihn aufzuopfern, aber liebt auch die eigene Nation mit nicht geringerem Enthusiasmus.

Hier glaube ich mich verpflichtet, die Namen jener Männer, die in diesem Bürgerkriege durch Ausdauer und Tapferkeit sich besonders ausgezeichnet haben der Allerhöchsten Gnade Euerer Majestät anzuempfehlen.

A. Aus meiner eigenen Präfectur in ersten Reihen glänzen:

1. Tribun Mihaile Andreica, aus Campeni, ledig, 20 Jahre alt;

2. Tribun Nicolau Corchesiu, aus Campeni, 41 Jahre alt, verheirathet. Seine glänzendste Waffenthat ist die Vernichtung des Vasvarischen Corps bei Albacu;

3. Tribun Vasiliu Fodoru, aus Bistra, 25 Jahre alt, ledig, k. Thesaurariats-Praktikant. Seine glänzendste Waffenthat ist die Vernichtung des Rebellen-Anführers Carl Velics aus Thorda im Juli 1849. Lobenswerth ist auch sein humanes Benehmen gegen die Gefangenen.

4. Tribun Clemente Aiudeanu, aus Campeni, 28 Jahre alt, Neogam; hat sich rühmlich ausgezeichnet in der ersten Schlacht mit Hatvany;

5. Tribun Ioane Gombosiu, Pfarrer aus Vidra de susu.

Ihnen zunächst stehen:

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

1. Centurion Andreiu Rossiu, und seine Mutter Pelagia, rühmlich bekannt aus der Schlacht von 12 März bei Marisiellu;

2. Centurion Mateiu Georgiu und Decurion Neagu Gavrile aus Albacu, bekannt wegen der Vertheidigung des Gebirgspasses bei Jurcutia, am 3 Jänner, wo sie mit 80 jungen Männern das feindliche Heer, 1000 Mann stark, solange aufhielten, bis die Einwohner ihre Habseligkeiten weiter in die Gebirge retteten;

3. Centurion Todea Georgiu, aus Albacu;

4. Decurion Dimitrie Coroiu, aus Abrud, ein ausgedienter Soldat. Bei der durch Hatvany vorgenommenen Entwaffnung der Abrudaner-Garde, sammelte er diese, schlug sich durch die Hatvanyschen Vorposten, und zeichnete sich dann in der Schlacht mit Hatvany sehr rühmlich aus;

5. Centurion Onea Stefan, aus Ponoru, hat sich besonders ausgezeichnet in dem Treffen mit dem Rebellen Anführer Banfi Ferencz, bei Remeti, und mit Velics Carl bei Tarcau;

6. Gardist Clemente Barlutiu, aus Valea Giogelului, in der Schlacht mit Velics Carl, warf er sich allein auf die feindlichen Reihen, und bis die andern Lanzer anlangten, tödtete er mehrere Feinde;

7. Gardist Sirtz Gavrile, aus Negra, 50 Jahre alt, in der ersten Schlacht mit Hatvany warf sich mit seiner Lanze in Mitte des Feindes, erstach einen Reiter und einen Infanteristen, und kehrte zurück mit dem Gewehr des letzteren in der Hand;

8. Gardist Simeone Charu aus Vidra de susu, 28 Jahre alt;

9. der Invalid Pfeifer, aus Abrud, hat sich in der Schlacht bei Fontanelle ausgezeichnet.

B. Aus anderen Praefecturen, die nach der Räumung Siebenbürgens von den kaiserlichen Truppen sich zu mir flüchteten und in meinem Landsturme dienten, haben sich ausgezeichnet:

1. Praefect Nicolau Vladutiu, Pfarrer aus Maros-Bogata in Campia (Mezöség), hat sich durch seltenen Muth und Tapferkeit bei jeder Gelegenheit ausgezeichnet, und der kaiserlichen Sache wesentliche Dienste geleistet. Obwohl er Vater von 3 Kindern ist, und auch seine junge Frau bei sich hatte, kämpfte jedoch in allen Schlachten in den ersten Reihen des Landsturmes; bei jedem vorgenommenen Sturm schritt selber, den Säbel in der Hand, beständig voran. Tapfer in der Schlacht, war nicht minder menschlich nach dem

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

Siege, so z.B. bei der Katastrophe von Abrud, rettete selber, durch sein Ansehen beim Landsturme, vielen Unglücklichen das Leben.

2. Tribun Simeone Groza, Pfarrer aus Rovina. Das unermüdete und tapfere Benehmen, so wie die Anhänglichkeit an die Allerhöchste Dynastie dieses Pfarrers, welcher allein in südlichen Theilen der Gebirge gelieferten Schlachten beiwohnte, kann nicht genug gelobt werden;

3. Praefect von Cetate de Balta (Kükülövár), Macariu Moldovan;

4. Praefect von Clausenburg, Ioane Batianu, Advocat daselbst;

5. Tribun Iacob Olteanu;

6. Tribun Vassiliu Russu;

7. Tribun N. Faur, alle drei aus der Campia;

8. Vice-Praefect Avirone Teleki, Thesaurariats-Practicant.

Der tapfere Centurion Iambor, als er die Entwaffnung der Romanen sah, verlor er den Verstand, und starb in wenigen Tagen, in September 1849, indem er bis zum letzten Augenblicke beständig ausrief: „Man entwaffnet uns, man entwaffnet uns!"

Vor allen aber verdient das Schicksal jener unzähligen romanischen Familien, die wegen ihrer unwedelbaren Treue und Anhänglichkeit an die Dynastie durch die Wuth eines barbarischen Feindes alle ihre irdischen Güter unwiederbringlich verloren haben, eine besondere Berücksichtigung.

Trotz der Verläumdungen der zahlreichen Feinde der romanischen Nation wage ich zu behaupten, und verpflichte mich es auch zu beweisen, daß die vom romanischen Landsturme hie und da nothdrungen verübten Repressalien, im Vergleiche mit den ungeheueren Verwüstungen durch Feuer und Schwert, die die Rebellen den Romanen an Gut und Leben zugefügt haben, gar nicht erwähnt zu werden verdienen, und fordere jene Verläumder auf, aus dem Dunkel[21] *der Kriechereien und Intriguen hervorzutretten und That gegen That zu stellen, nicht aus dem Verstecke die Verdienste Anderer böswilliger Weise anzugreifen und zu verdunkeln.*

Wien am 4 März 1850.

Abraham Iancu
Advocat

[21] Cuvânt neclar, la marginea rândului.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

*

Preasupus raport al credinciosului fost prefect de legiune română Abraham Iancu, despre realizările sale în timpul războiului de la 1848-1849

Raport

[... ... ...]

Acestea sunt cele mai semnificative fapte ale Landsturm-ului aflat sub conducerea mea.[22] *Fie ca ele să contribuie la consolidarea tronului şi a întregii monarhii, ca şi la întemeierea unei păci trainice între diferitele naţionalităţi ale imperiului. Dar fie ca ele să atârne greu şi în cântarul cu care se hotărăşte soarta încă tot necunoscutei naţiuni române.*[23] *Căci românul îşi iubeşte împăratul cu exaltare şi este gata să se sacrifice pentru el, dar îşi iubeşte şi propria naţiune cu nu mai puţin entuziasm.*

Aici mă simt dator să recomand preaînaltei îndurări a maiestăţii voastre numele acelor bărbaţi, care în vremea războiului civil s-au distins în mod special prin rezistenţă şi vitejie.

A. Din prefectura mea strălucesc în primele rânduri:

1. Tribunul Mihail Andreica,[24] *din Câmpeni, necăsătorit, în vârstă de 20 de ani;*

---

22 Aici se termină raportul scris de Iancu în noiembrie 1849, care a fost publicat în vol. II din ***Die Romanen der österreichischen Monarchie*** (1850) şi tradus de Virgil Popescu-Râmniceanu (1919). Fragmentul ce urmează, preluat din documentul aflat la Arhivele din Tîrgu Mureş, vede acum pentru prima oară lumina tiparului, în originalul german şi în traducere românească.

23 Raportul lui Avram Iancu către împărat este scris de mână în alfabetul gotic (*Kurrentschrift*), anumite cuvinte fiind notate însă cu alfabet latin. Este vorba, în special, de cuvinte cu etimologie latină, dar sunt subliniate prin aceeaşi grafie aparte, de asemenea, toate toponimele şi antroponimele. Cuvintele subliniate astfel de Avram Iancu le redăm prin italice.

24 Iancu descrie în mai multe rânduri, în raportul său, faptele de vitejie ale tânărului său tribun Mihai Andreica (1827-1906), comandant de coloană în bătălia de la Roşia, din 9 mai 1849, desfăşurată în preambulul luptelor împotriva lui Hatvany, dar participant activ şi la respingerea armată, în 13 iunie 1849, a pretenţiei lui Kemény de dezarmare a românilor. O scurtă biografie paşoptistă a lui Mihai

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

2. Tribunul Nicolae Corcheş,[25] *din Câmpeni, în vârstă de 41 de ani, căsătorit. Cea mai strălucitoare dintre faptele sale de arme este nimicirea corpului lui Vasvári*[26] *la Albac;*

3. Tribunul Vasile Fodor[27] *din Bistra, în vârstză de 25 de ani, necăsătorit, practicant la Tezaurariatul c.c.. Cea mai strălucitoare dintre faptele sale de arme este*

Andreica, alias Andreica Ursuţ Mihai, capturat de inamic în mai 1849, ulterior numit prefect în locul lui Ioan Buteanu (executat din porunca lui Hatvany la 23 mai 1849, la Iosăşel), însoţitor al lui Avram Iancu în 1850 la Viena, decorat după revoluţie cu Crucea de aur austriacă şi Medalia de argint rusească, în Bogdan Briscu, ***Moţii şi luptele lor la 1848-1849***, cu anexe (biografii, glosar, bibliografie, indici), ediţie îngrijită şi glosar de Ela Cosma, colecţia ***Biografii Istorice Transilvane***, tom VI, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2012, p. 224.

[25] Referirile lui Avram Iancu la Nicolae Corcheş (1809 sau 1810-1885) datează din octombrie 1848, când tribunul comanda garda naţională română din Câmpeni, apoi din noiembrie şi decembrie 1848, când participă la operaţiunile militare executate sub comanda prefectului Ioan Buteanu în zona Aiud-Huedin, dar şi din primăvara-vara lui 1849 în contextul luptelor împotriva maiorului Hatvany. Pictor şi inginer, Corcheş a pictat „Lupta de la Fântânele" din iulie 1849, la care a luat parte ca şi comandant al ambuscadei. Nicolae Corcheş are o scurtă biografie paşoptistă în Bogdan Briscu, ***op. cit.***, p. 232-233.

[26] Vasvári Pál, poet şi revoluţionar maghiar, este unul din autorii programului de la Pesta din 15 martie 1848. Supranumit „*micul Kossuth*," după cum menţionează chiar Avram Iancu în raportul său, a condus operaţiunile militare ale coloanei maghiare desfăşurate pe direcţia Cluj-Oradea, la începutul lui iunie 1849. A suferit o înfrângere zdrobitoare la 6 iulie 1849, când în fruntea a 3.000 de oameni a atacat trecătorile exterioare ale Munţilor Apuseni, dar a fost nimicit la Mărişel de trupele mult mai reduse numeric ale tribunului Corcheş, cu ajutorul femeilor moaţe. Vasvári Pál şi-a pierdut viaţa în această luptă.

[27] Tribunului Vasile Fodor (1824-1865) Avram Iancu îi atribuie apărarea curajoasă a pasului montan de la Ponorul Râmeţii, în luptele de uzură din 9-13 iunie 1849. La începutul lui iulie 1849, Vasile Fodor îl înfrânge zdrobitor pe Velics Károly la trecătoarea Tarcăului, loc în care Fodor luptă şi pe 22 iulie.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

nimicirea conducătorului rebelilor Velics Károly[28] din Turda în iulie 1849. Demn de laudă este şi comportamentul său uman faţă de ostatici.

4. Tribunul Clemente Aiudeanu,[29] din Câmpeni, în vârstă de 28 de ani, neogam [?]; s-a acoperit cu faimă în prima bătălie cu Hatvany;[30]

5. Tribunul Ioan Gomboş,[31] preot din Vidra de Sus.

Lor le stau alături:

1. Centurionul Andrei Roşu, şi mama sa Pelaghia Roşu, vestită datorită bătăliei din 12 martie [1849] de la Mărişel;[32]

---

[28] Velics Károly, activ în zona Turzii la finele lui iunie 1849, având comanda asupra 300 gardişti maghiari de la Baia de Arieş, este bătut de prefectul Simion Balint pe 25, 27, 29 iunie, dar scapă cu viaţă. Revine pe 3-4 iulie 1849, atacându-l pe tribunul Vasile Fodor la Cacova şi Tarcău, unde este din nou zdrobit.

[29] Clemente Aiudeanu (1820-1913), conform descrierii lui Avram Iancu din raport, în octombrie 1848 vicetribun pe lângă tribunul Iosif Moga, participă la luptele din decembrie 1848, executând mai multe misiuni periculoase de curierat pentru Iancu însuşi, sau aflat la comanda a 70 de vânători. În 9 aprilie 1849, Aiudeanu conduce la Brad o coloană de flanc a armatei prefectului Ioan Buteanu, iar în mai 1849 participă la luptele împotriva lui Hatvany la Cerniţa şi Câmpeni. Suferă şi Aiudeanu, cu oamenii săi, de pe urma inconsecvenţelor laşe ale căpitanului austriac Ivanovich, cel care ulterior revoluţiei avea să-i discrediteze masiv pe Avram Iancu şi oastea românească. Scurtă biografie a lui Clemente Aiudeanu, în Bogdan Briscu, ***op. cit.***, p. 224.

[30] Hatvany Imre (1818-1856), avocat, devenit maior în armata revoluţionară maghiară, a încălcat armistiţiul încheiat de deputatul român trădător Ioan Dragoş în mai 1849, intrând cu trupele sale în Abrud. În urma a două bătălii sângeroase şi a unui ciclu de lupte a fost înfrânt de moţii conduşi de Avram Iancu, însă, în retragerea sa spre Ungaria, a ordonat executarea prefecţilor Ioan Buteanu şi Petru Dobra, ca şi a unui mare număr de civili români nevinovaţi. Biografie scurtă, în Bogdan Briscu, ***op. cit.***, p. 238.

[31] După cea de-a doua bătălie cu Hatvany, Avram Iancu îl trimite pe tribunul Ioan Gomboş, alături de preotul Simion Groza, la Hălmagiu în Zarand, pentru apărarea zonei. Gomboş se distinge în apărarea trecătorii de la Muntele Găina pe 25 martie 1849, ca şi în luptele împotriva lui Kemény la jumătatea lunii iunie 1849, activând în zona Sohodol.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

2. Centurionul Matei Georgiu[33] *şi decurionul Neagu Gavrilă din Albac, cunoscuţi pentru apărarea trecătorii montane de la Jurcuţia (Surcuţa), pe 3 ianuarie [1849], când 80 de bărbaţi tineri au au reuşit să oprească o armată inamică de 1.000 de oameni atâta timp, până ce locuitorii şi-au putut salva avutul departe în munte;*

3. Centurionul Todea Georgiu, din Albac;

4. Decurionul Dimitrie Coroi, din Abrud, soldat-veteran. La dezarmarea gărzii abrudenilor întreprinsă de Hatvany, i-a adunat pe aceştia, şi-a croit drum printre avanposturile lui Hatvany, iar apoi s-a distins în chip cu totul lăudabil în bătălia împotriva lui Hatvany;

5. Centurionul Onea Ştefan, din Ponor, s-a evidenţiat în mod deosebit în ciocnirea ce a avut loc la Râmeţi cu conducătorul rebelilor Bánfi Ferencz,[34] *şi [în cea] cu Velics Károly de la Tarcău;*[35]

6. Gardistul [membru al gardei naţionale] Clemente Bârluţiu, din Valea Giogelului,[36] *în cursul bătăliei împotriva lui Velics Károly, s-a aruncat singur asupra rândurilor inamice şi, până la sosirea celorlalţi lăncieri, a omorât mai mulţi duşmani;*

---

32 Vitejia Pelaghiei Roşu (1800-1870), conducătoarea femeilor din Mărişel, şi a centurionului Andrei Roşu, fiul ei, conducătorul sătenilor din Mărişel, este descrisă pe larg de Avram Iancu în raportul său, împreună cu desfăşurarea luptei de la Mărişel din 12 martie 1849. Vezi şi Bogdan Briscu, ***op. cit.***, p. 250-251.

33 Pe centurionul Matei Georgiu Avram Iancu îl aminteşte, în raport, şi cu prilejul apărării liniei de cordon spre Huedin. În 6 aprilie 1849 Matei Georgiu a condus o luptă victorioasă la Jurcuţia (Surcuţa) împotriva inamicului Buzgo, care atacase satul respectiv cu o însemnată forţă. Buzgo a pierdut pe câmpul de luptă 45 de oameni, iar jurcuţenii l-au deplâns pe viteazul Stan Georgiu, care a lăsat în urmă o văduvă săracă cu mai mulţi copii.

34 Bánffy Ferencz s-a aflat la comanda a 3 companii de honvezi, care au luptat în cursul unei confruntări de 5 ore cu oamenii tribunului Vasile Fodor, la Vlădeşti, pe 10 aprilie 1849. Lupta s-a soldat cu 15 morţi de partea maghiară şi un mort şi 3 răniţi de partea românească, victoria revenind moţilor.

35 Lupta de la Râmeţi a avut loc pe 9-10 iunie 1849, când duşmanul a atacat de 6 ori şi de 6 ori a fost respins, iar lupta de la Tarcău pe 11 iunie 1849. Protagonistul şi eroul momentului a fost tribunal Vasile Fodor, conform raportului lui Avram Iancu.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

7. Gardistul Sirţ Gavrilă, din Negra [?], în vârstă de 50 de ani, în prima bătălie cu Hatvany s-a aruncat cu lancea sa în mijlocul duşmanilor, a străpuns un călăreţ şi un infanterist, şi s-a întors înapoi cu puşca celui din urmă în mână;

8. Gardistul Simeon Charu din Vidra de Sus, în vârstă de 28 de ani;

9. Invalidul Pfeifer, din Abrud, s-a distins în bătălia de la Fântânele.[37]

Din alte prefecturi, care, după evacuarea Transilvaniei de către trupele imperiale, s-au refugiat la mine şi au servit în Landsturm-ul meu, s-au evidenţiat:

1. Prefectul Nicolae Vlăduţiu,[38] *preot din Bogata de Mureş în Câmpie (Mezöség) [Câmpia Transilvană], s-a remarcat cu fiecare ocazie printr-un curaj rar şi prin vitejie, aducând servicii esenţiale cauzei imperiale. Cu toate că este tatăl a 3 copii, având cu sine şi pe tânăra lui soţie, a luptat în toate bătăliile în primele rânduri ale Landsturm-ului; la fiecare pas înainte, acelaşi păşea în faţă el însuşi, cu sabia în mână. Viteaz în luptă, era nu mai puţin omenos după victorie, aşa, de pildă, în catastrofa de la Abrud, fiind de vază în Landsturm, el este cel care a salvat viaţa multor nefericiţi.*

---

[36] Valea Giogelului, în text, respectiv Geogel sau Valea Geoagiului, ţine de localitatea Ponor, din judeţul Alba.

[37] În bătălia de la Fântânele, din 8 iulie 1848, s-au confruntat tabăra română condusă de tribunul Nicolae Corcheş şi cea maghiară comandată de Vasvári Pál.

[38] Preotul greco-catolic Nicolae Vlăduţiu (1818-1872) apare în raportul lui Avram Iancu, în calitate de prefect al Câmpiei, comandantul corpului central, alături de căpitanul Ivanovich, în prima bătălie împotriva lui Hatvany, din 9 mai 1849, când Iancu însuşi declară că „*gloria zilei i se datorează mai mult decât oricui prefectului Vlăduţiu, care a decis totul*" (*die Ehre des Tages gebührt mehr als allen dem Praefecten Vladutiu, der das Ganze entschied*). În cea de-a doua bătălie împotriva lui Hatvany, în 19 mai 1849, Vlăduţiu conduce flancul stâng, compus din buciumani, între care ageri puşcaşi. În atacul din 29 mai, de depresurare a cetăţii Alba-Iulia, Nicolae Vlăduţiu comandă flancul drept al armatei lui Avram Iancu. Ia parte şi la luptele de la jumătatea lunii iunie 1849, împotriva lui Kemény, Iancu menţionând şi scrisoarea din 14 iunie adresată de magnatul maghiar prefectului Câmpiei, în care îi mulţumeşte că, în pofida războiului, prefectul a păzit atât de bine bunurile sale, anume ale lui Kemény, încât nicăieri nu a existat nici o pagubă („*in welchem er nicht mehr droht, sondern den Praefecten dankt, daß dieser seine - des Kemeny nämlich - Güter auf der Campia (Mezöség) so gut geschützt hatte, daß nirgends auf denselben ein Schaden geschah*"). Vezi şi Bogdan Briscu, ***op. cit.***, p. 256.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

2. Tribunul Simion Groza,[39] *preot de la Rovina. Neostenita şi curajoasa purtare, ca şi ataşamentul faţă de preaînalta dinastie manifestate de acest preot, care a luptat singur în bătăliile desfăşurate în părţile sudice,*[40] *nu poate fi lăudat îndeajuns;*

3. Prefectul Cetăţii de Baltă (Kükülövár), [Vasile] Macariu Moldovan;[41]

4. Prefect Clujului, Ioan Batianu, avocat în localitate;

5. Tribunul Iacob Olteanu;[42]

---

[39] Preotul ortodox Simion Groza (1814-1885), tribun şi viceprefect în armata românească, se bucură de întreaga apreciere a lui Avram Iancu, care, în raportul său, îi creionează un sumar portret biografic: „*Deoarece acest cleric remarcabil apare aici pentru prima oară, trebuie să observ că el aparţinea de prefectura Zarandului, fiind pus de Buteanu tribun peste 7 sate şi peste satul său Rovina. După cum se cunoaşte, comitatul Zarandului a fost cucerit de inamic, jefuit şi aproape în întregime prefăcut în cenuşă, numai cele 7 sate, ce alcătuiau tribunatul preotului Groza, au fost cruţate de duşman. Groza s-a apărat cu atâta precauţie, pricepere şi noroc, încât inamicul nu s-a putut apropia nicio clipă de aceste şapte sate, în ciuda oricăror eforturi făcute*." (*Weil dieser merkwürdige Geistliche hier zuerst vorkommt, so muß ich bemerken, daß er zur Zarander Praefectur gehörte, und von Butteanu als Tribun über 7 Dörfer nebst dem seinigen Rovina aufgestellt war. Das Zarander Comitat wurde, wie bekannt, vom Feinde erobert, ausgeraubt und fast ganz eingeäschert, nur die 7, das Tribunat des Pfarrers Groza ausmachenden Dörfer blieben vom Feinde verschont. Groza vertheidigte sich mit so vieler Umsicht, Gewandtheit und Glück, daß der Feind, trotz aller gemachten Anstrengungen sich niemals diesen sieben Dörfern annähern konnte*). Implicarea, inteligenţa şi vitejia preotului Simion Groza se vădesc din plin şi în cursul bătăliilor din mai-iunie 1849. Vezi, de asemenea, Bogdan Briscu, ***op. cit***., p. 238.

[40] Avram Iancu se referă la părţile sudice ale Munţilor Apuseni, în Zarand.

[41] Vasile Macariu Moldovan (1824-1895), la izbucnirea revoluţiei paşoptiste student la Seminarul teologic de la Blaj, devenit prefect al Legiunii a III-a, se distinge în mod special în luptele din primăvara şi vara lui 1849, aşa cum atestă raportul lui Avram Iancu. Vezi, de asemenea, Bogdan Briscu, ***op. cit.,*** p. 244. Este autorul excepţionalelor ***Memorii din 1848-1849****,* a căror primă ediţie s-a publicat la Tipografia Andrei Mureşianu din Braşov, îndată după moartea sa (1895).

[42] Tribunul Iacob Olteanu a luptat în legiunea lui Nicolae Vlăduţiu, la jumătatea lui iunie 1849, împotriva lui Kemény. Avram Iancu specifică, însă, la un moment dat în raportul său, că Olteanu era tribun al Cetăţii de Baltă, prefectură condusă de Macariu Moldovan, unde nu s-a putut forma o legiune.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

6. Tribunul Vasiliu Rusu;

7. Tribunul Nicolae Faur,[43] *ultimii trei din Câmpie [Câmpia Transilvană];*

8. Viceprefectul Aviron Teleki [Telechi],[44] *practicant tezaurarial.*

Bravul centurion Iambor,[45] *văzând dezarmarea românilor, şi-a pierdut judecata, şi a murit puţine zile mai târziu, în septembrie 1849, strigând întruna până în ultimele sale clipe: „Ne dezarmează, ne dezarmează!"*

Mai cu seamă, însă, merită o consideraţie cu totul deosebită soarta acelor nenumărate familii române, care, prin nestrămutata lor credinţă şi ataşament faţă de dinastie, datorită furiei unui duşman barbar, şi-au pierdut irecuperabil toate bunurile pământeşti.

În pofida tuturor calomniilor numeroşilor inamici ai naţiunii române, cutez să afirm, şi mă angajez s-o şi demonstrez, că represaliile exercitate ici-colo de Landsturm-ul românesc, nici nu merită măcar amintite, în comparaţie cu enormele pustiiri prin foc şi sabie, pe care rebelii le-au cauzat românilor cu atingere la avutul şi la viaţa lor, şi îi provoc pe defăimători să iasă la lumină din întunericul târâturii şi al intrigilor lor, confruntând faptă după faptă, şi nu, stând în ascunzătoarea lor, să atace mârşav şi să ponegrească meritele altora.[46]

Viena, 4 martie 1850.

Abraham Iancu
Avocat

---

[43] Tribunul Nicolae Faur se remarcă în cursul bătăliilor împotriva maiorului Hatvany, din mai 1849, şi împotriva baronului Kemény, din iunie 1849, uneori fiind pomenit alături de un frate al său (Gebrüder Faur).

[44] Aviron Telechi a fost cancelist român la Tîrgu Mureş. Ca tribun al Legiunii Auraria Gemina, condusă de prefectul Avram Iancu, la începutul lunii noiembrie 1848 a căutat să se opună înaintării trupelor maiorului Gál László, dar a fost ucis în lupta de la Brad, pe 10 noiembrie 1848. Vezi Bogdan Briscu, ***op. cit.***, p. 255.

[45] Centurionul Iambor, amintit de Iancu şi ca centurion superior (Ober-Centurion), s-a distins în lupta de la Roşia, din 9 mai 1849, de la Cerniţa-Brad din 10 mai 1849, şi, apărând zona de la Câmpeni-Sohodol, în confruntările cu Kemény la jumătatea lui iunie 1849.

[46] Ultimul paragraf apare şi în raportul lui Avram Iancu din noiembrie 1849.

BDD-A30303 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)